

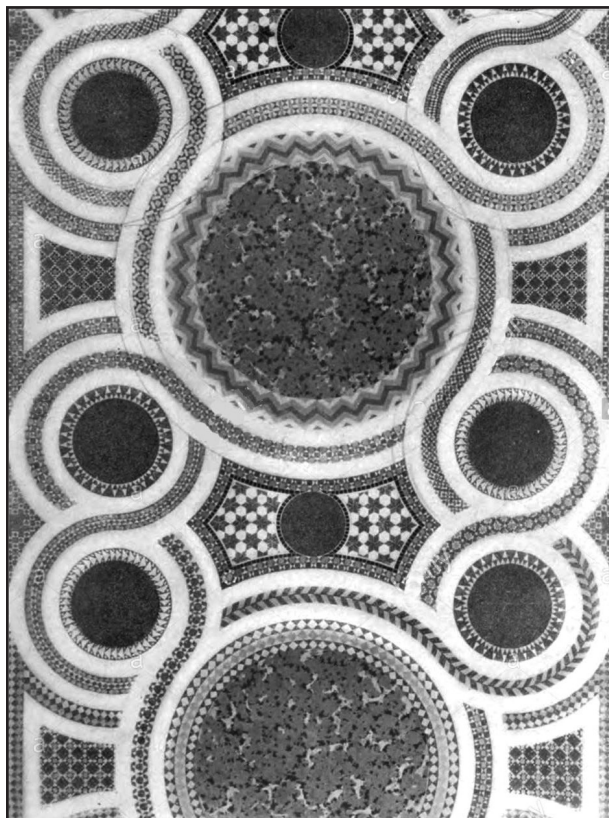
Néhány szó a cosmatákról

Krutsay Miklós dr.

Rómában a XII–XIII. sz.-ban több, görög eredetű márványfaragó és mozaikművész család élt (pl. a Vassallettusok). Gyakori volt közöttük a Cosma keresztnév, ezért nevezték el ezeket a mestereket cosmatáknak. Mozaikjaikat ornamentikus, nonfiguratív jellegük alapján a művészettörténetben járatlanok is könnyen felismerhetik.

A templomokban főként padozatot, liturgikus berendezési tárgyakat (püspöki trónokat, oltárokat, szószékeket, húsvéti gyertyatartókat) és síremlékeket készítettek, mozaikberakással díszítve (1., 2. és 3. kép). Számos régi római templomban (S. Cesareo, S. Balbina, S. Benedetto in Piscinula, S. Clemente, S. Maria in Aracoeli, S. Maria in Cosmedin, S. Crisogono, S. Giovanni in Fonte, S. Lorenzo f. l. M., S. Maria Maggiore, S. S. Nereo ed Achilleo, S. Paolo f. l. M., S. Prassede, S. S. Quattro Coronati, S. Saba) ma is megtalálhatjuk ezeket az alkotásokat, amelyeket az idő vasfoga az eltelt 700-800 év alatt sem tudott tönkre tenni. A mozaikok mintáit mértani alakzatokból formálták. Különösen gyakran ábrázoltak egymással kapcsolatos, összefonódó köröket (1., 4. és 5. kép). A részleteket általában nem apró, kavicszerű, hanem szabályos (négyszög, háromszög, rombusz) alakúra vágott kövekből állították össze. Egyes műveiken nevüket is feltüntették. A síremlékeken a mozaikdíszítést a ravatal előlapján és a talpazaton alkalmazták.

Pietro és Giacomo Vassalletto készítette a Lateráni Bazilika bazilika kerengőjének változatos alakú (sima, kannelúrás, csavart ill. összefonódó) oszlopait és fali mozaikjait (6. és 7. kép). A Vassallettusok munkája a „falakon kívüli” Szt. Pál Bazilika kerengője is. Aprólékos munkával az oszlopok törzsét színes kövecskékkel díszítették (8. kép). Különleges remekmű a Szent Pál Bazilika főoltárától jobbra álló, 5,6 m magas, márvány húsvéti gyertyatartó, amelyet 1170-ben Pietro Vassalletto és Nicola d'Angelo faragott (9. kép). (A beleillő gyertya 1,5 m hosszú és 25 kg. súlyú.) A cosmaták külföldre is eljutottak, itt a legszebb munkájuk a londoni Westminster apátsági templom főoltára előtt – ahol az angol királyokat koronázzák – a padozat mozaikja (10. kép). Ezt III. Henrik megrendelésére, 1268-ban Odoricus mester és társai készítették. A színpompás szőnyeghez hasonló, négyzet alakú, 7,5x7,5 m méretű művet bíborszínű porfirból, zöld szerpentinből, sárga mészkőből és – ami Itáliában nem volt szokásos – kék, vörös és fehér üvegdarabokból állították össze.

1. kép. A S. Maria Maggiore padozatának részlete

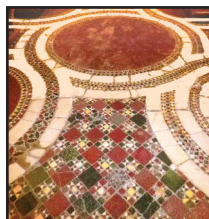
2. kép.
A pápai trón
a Lateráni
Bazilikában

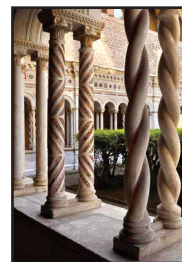
3. kép. Szószék (ambo) a Szt. Lőrinc Bazilikában

4. kép. A S. Clemente padozata (XII. sz.)

5. kép. A S. Saba padozatának részlete (XIII. sz.)

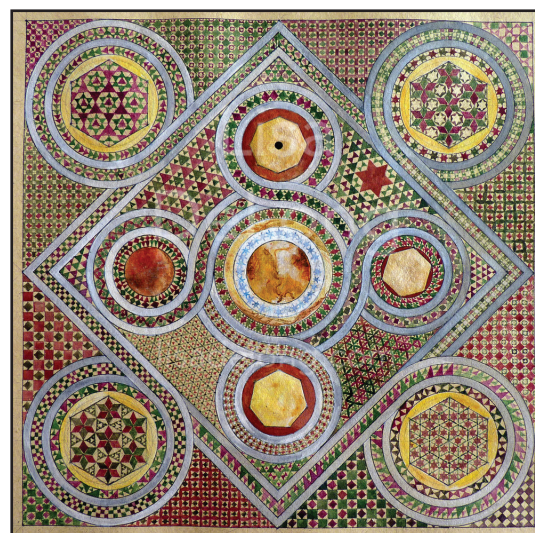
6. kép. Oszlopok a Lateráni Bazilika kerengőjében (XIII. sz.)

7. kép. Oszlopok a Szt. Pál Bazilika kerengőjében (XIII. sz.)

8. kép. Mozaik a Lateráni Bazilika kerengőjének egyik oszlopán

10. kép. Mozaikpadozat a Westminster Abbey-ben

9. kép. Húsvéti gyertyatartó a Szt. Pál Bazilikában